

4. *Кульчий О. В.* Документальна скарбниця Шевченківських лауреатів / Кульчий О. В., Малярчук Т. М., Бентя Ю. В. – Київ : ТОВ «Видавництво “КЛІО”», 2013. – 352 с.

5. У Києво-Печерському заповіднику відкрилася виставка «Художник Іван Їжакевич: ...хочу бути корисним Лаврі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kplavra.kiev.ua/4721.html>. – Назва з екрана.

6. Плеяда бойчукістів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/events/667296530058233/>. – Назва з екрана.

7. «Бойчук і бойчукізм» Олександра Муратова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk-ua.facebook.com/events/1527905150825421/>. – Назва з екрана.

8. «Школа Михайла Бойчука. Охрім Кравченко. Художник і час» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk-ua.facebook.com/events/417207275110329/> – Назва з екрана.

9. Лекція Оксани Олійник «Документи про життя і творчість художників-бойчукістів у фондах ЦДАМЛМ України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/events/1527126104220197/>. – Назва з екрана.

10. Презентація особового фонду Натана Рахліна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/events/367655600060724/>. – Назва з екрана.

11. АРХІВажлива справа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://csam.archives.gov.ua/ukr/abc/>. – Назва з екрана.

12. Міжнародна літня школа «Режисер – драматург – “dramaturge”»: Формування ідеї» [Електронний ресурс]. – <https://www.facebook.com/events/815505061813320/>. – Назва з екрана.

13. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://csam.archives.gov.ua/ukr/holovna/>. – Назва з екрана.

14. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk-ua.facebook.com/cdamlmu>. – Назва з екрана.

Лідія Яременко

**ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНЕ СПРЯМУВАННЯ
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ІНСТИТУТУ АРХІВОЗНАВСТВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО**

Науково-дослідна робота Інституту архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (ІА НБУВ) вже багато років зосереджена на опрацюванні теоретичних і методологічних питань введення в наукове та соціокультурне середовище джерел з історії української науки, дослідженні розвитку історії вітчизняної академічної науки крізь призму документів Архівного фонду Національної академії наук України

(АФ НАН України) і на сьогодні залишається актуальною темою історичної науки. Головними завданнями в ній визначені: історико-джерелознавче дослідження процесів створення академічного АФ, наукова реконструкція структури, складу і розкриття змісту документів АФ НАН України, який є однією з найцінніших та найінформативніших частин Національного архівного фонду з питань розвитку української науки, і висвітлення за результатами НДР діяльності НАН України в історичному аспекті. Також ІА НБУВ здійснює дослідження щодо забезпечення нормативних та науково-методичних засад формування АФ НАН України на сучасному етапі, розробку цілісної джерельно-інформаційної бази з питань історії розвитку української науки.

У ході проведення НДР Інститутом архівознавства встановлюються і окреслюються основні місця зберігання, обсяги, склад і зміст документів АФ НАН України в різних державних архівосховищах за відповідний період, що дає можливість відтворити структуру, персональний склад інституцій Академії наук та є джерельною базою для досліджень з історії та діяльності цих установ і їхніх вчених; слугує підґрунтям для надання громадянам довідок соціально-правового характеру щодо підтвердження їх наукового статусу та стажу роботи в академічній системі. Розроблення принципів формування АФ НАН України на сучасному етапі забезпечує поповнення складу Національного архівного фонду та сприяє значному збільшенню джерельної бази історичних досліджень.

З моменту свого створення у 1968 р. Інститут працює над проблемами вивчення, формування та оптимізації складу АФ НАН України [1, с. 446–447; 2]. Зокрема, розробляючи теоретичні та науково-практичні засади організації комплектування, наукового опису, зберігання та використання архівних фондів, ІА НБУВ підготовлено цілісний комплекс науково-методичних документів із питань функціонування АФ, що складають нормативну базу архівної системи НАН України, та науково-довідкових праць, які висвітлюють документальний склад АФ НАН України. Основні складові цього комплексу представлені в опублікованих виданнях [3].

З метою удосконалення системи експертної оцінки документів, що входять до складу АФ, та підвищення ефективності документаційного забезпечення діяльності НАН України розроблено «Положення про Експертно-перевірну комісію НАН України» (діє на базі ІА НБУВ) та «Типове положення про експертні комісії установ НАН України з експертизи цінності документів» (затверджені постановою Президії НАН України від 30.09.2009 р. № 259), «Типову інструкцію з діловодства в установах, організаціях, на підприємствах Національної академії наук України» (2012), «Положення про ЕК ІА НБУВ» (2013). Для забезпечення збереженості документів розроблена нова форма паспорта архівних підрозділів установ НАН України та методичні рекомендації з його заповнення для уточнення основних показників діяльності архівних підрозділів та формування архівних фондів (2013).

Підготовлені інститутом нормативні документи та науково-методичні рекомендації і робочі інструкції активно використовуються установами НАН України для удосконалення діяльності їхніх архівних підрозділів та формування архівних фондів. Важливою формою інформування та комунікації працівників ІА НБУВ і працівників архівної системи НАН України стали постійно діючі наукові семінари на базі інституту та практичні заняття в наукових архівах академічних установ.

Найбільшим науковим проектом у галузі розроблення джерел з історії НАН України для ІА НБУВ залишається систематична робота, спрямована на вивчення архівних ресурсів, виявлення та введення до наукового обігу нової інформації шляхом підготовки до публікації праць із серії «Джерела з історії науки в Україні» – видання «Історія Національної академії наук України» у форматі збірників документів і матеріалів. Інститут працює в цьому напрямі з 1989 р. Донині вже було виявлено і опрацьовано значний масив архівних документів із різних архівосховищ України та Росії, що дало змогу розробити концепцію серії та підготувати і опублікувати 9 томів у дванадцяти книгах, що охоплюють хронологічний період функціонування НАН України з 1918 р. до 1955 р. [4]. У 2015 р. вийде наступний том серії у двох частинах за період діяльності НАН України у 1956–1960 рр. У серії видань джерел з історії української науки і спадщини видатних її представників Інститутом архівознавства також науково опрацьовано і видано «Щоденники» українського вченого, віце-президента ВУАН академіка О. С. Єфремова (Київ, 1997). Спільно з колективом учених НАН України підготовлено монографію українською та російською мовами «Національна академія наук України. 1918–2008: до 90-річчя від дня заснування» (Київ, 2008); на основі архівних документів, зокрема із залученням значного масиву фотодокументів, опубліковано дві книги про творчі зв'язки видатних учених інших держав з українською наукою – «М. В. Келдиш та українська наука. До 100-річчя від дня народження вченого» (Київ, 2011), «А. П. Александров та українська наука. До 110-річчя від дня народження вченого» (Київ, 2013). Разом із Державною науковою сільськогосподарською бібліотекою УАСГН видано збірник документів з історії створення та функціонування в системі Академії Відділу сільськогосподарських наук «Відділ сільськогосподарських наук АН УРСР (1945–1956)» (Київ, 2008). Спільно з працівниками Інституту рукопису НБУВ підготовлено чотири книги загальноакадемічної серії «Вибрані праці академіка В. І. Вернадського» (Київ, 2011–2012), в яких опубліковані архівні документи з розлогими науковими коментарями про створення Української академії наук, роль видатного вченого і першого президента Академії В. І. Вернадського в цьому процесі та фундаментальний блок його листування з українськими вченими. Новою формою інформування наукової спільноти про результати подальших наукових досліджень епістолярної спадщини В. І. Вернадського стали виступи співробітників ІА НБУВ (К. Є. Новохатського,

С. М. Кіржаєва) на щорічних читаннях академіка В. І. Вернадського, які НАН України у 2015 р. провела вже 25-й раз.

Крім традиційної форми представлення результатів наукових розробок Інституту у вигляді друкованих праць останнім часом активно використовуються нові формати інформування науковців про склад документів АФ НАН України та їх використання. Зокрема, спільно з Інститутом проблем реєстрації інформації НАН України видано DVD-диск у форматі MP-3 «Наукова спадщина України. Наукові доповіді на засіданнях Президії НАН України. 1970–2001 рр.» та супровідний Каталог до диска (з паперовим носієм) (Київ, 2008). Застосовано нову форму популяризації і використання документів із фондів Інституту у вигляді електронних виставок документів, що систематично представляються в інтернет-середовищі – упродовж 2009–2014 рр. на порталі НБУВ було представлено 38 виставок документів із фондів видатних українських учених із нагоди їх ювілеїв.

У процесі розробки наукової теми співробітниками Інституту захищено ряд дисертаційних досліджень з історії НАН України та її АФ, опубліковано масив наукових статей, виголошено низку наукових доповідей на міжнародних та відомчих конференціях.

За результатами опрацювання документів різного походження і форм, у т. ч. активного залучення електронних ресурсів, співробітниками ІА НБУВ опубліковано науково-довідкове видання «Академії наук країн Європи» у двох книгах (Київ, 2012), яке комплексно відображає становлення, структурну організацію та основні напрями наукових досліджень академій наук європейських країн.

Велика дослідницька та пошукова робота ІА НБУВ, спрямована на популяризацію наукової архівної спадщини України, отримала високу оцінку фахівців у галузі архівознавства, джерелознавства, археографії, історії науки. У відгуках, експертних оцінках, листах від установ НАН України, Міністерства культури, державних архівів України відзначається вагомий внесок ІА НБУВ у створення підґрунтя для сучасних історичних досліджень шляхом опрацювання і оприлюднення нових комплексів документів, що дає можливість віднайти маловідомі або й зовсім невідомі сторінки історії української науки, насамперед НАН України та її установ, віддати належне творчому доробку наукових колективів та окремих вчених. Також пропонується розширити рамки співпраці, зокрема щодо спільних подальших досліджень джерел Архівного фонду НАН України, розроблення нових інформаційних комплексів та електронних ресурсів. У цьому напрямі Інститут архівознавства планує свою майбутню науково-дослідну роботу.

Список використаних джерел та літератури

1. Українська архівна енциклопедія / Держкомархів України, УНДІАСД. – Київ, 2008. – 881 с.

2. Яременко Л. М. Інститут архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського – науково-методичний центр формування і використання Архівного фонду НАН України / Л. М. Яременко // Наук. пр. НБУВ. – Київ, 2001. – Вип. 7. – С. 200–207.

3. Архівна справа і діловодство в Національній академії наук України : зб. законодав. актів, нормат. і метод. документів. – Київ, 2002. – 169 с.; Перелік документів, що утворюються в діяльності НАН України та її установ, із зазначенням строків зберігання документів. – Київ, 2005. – 280 с.; Видатні вчені НАН України. Особові архівні та рукописні фонди академіків і членів-кореспондентів у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (1918–1998) : Путівник. – Київ, 1998. – 308 с.; Архівні фонди установ Національної академії наук України : путівник. – Київ, 2008. – 448 с.

4. Історія Академії наук України (1918–1923) : док. і матеріали. – Київ : Наук. думка, 1993. – 571 с.; Історія Національної академії наук України (1924–1928) : док. і матеріали. – Київ, 1998. – 762 с.; Історія Національної академії наук України (1929–1933) : док. і матеріали. – Київ, 1998. – 537 с.; Історія Національної академії наук України (1918–1933) : наук.-довід. апарат. – Київ : НБУВ, 2002. – 448 с.; Історія Національної академії наук України (1934–1937) : док. і матеріали. – Київ : НБУВ, 2003. – 832 с.; Історія Національної академії наук України (1938–1941) : док. і матеріали. – Київ : НБУВ, 2003. – 920 с.; Історія Національної академії наук України (1941–1945). Ч. 1 : Док. і матеріали. – Київ, 2007. – 808 с.; Історія Національної академії наук України (1941–1945). Ч. 2 : Додатки. – Київ, 2007. – 576 с.; Історія Національної академії наук України. 1946–1950. Ч. 1 : Док. і матеріали. – Київ, 2008. – 604 с.; Історія Національної академії наук України. 1946–1950. Ч. 2 : Додатки. – Київ, 2008. – 716 с.; Історія Національної академії наук України. 1951–1955. Ч. 1 : Док. і матеріали. – Київ, 2012. – 884 с.; Історія Національної академії наук України. 1951–1955. Ч. 2 : Додатки. – Київ, 2012. – 916 с.

Надія Яцун

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБОВИХ ФОНДІВ ОДЕСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ІМЕНІ М. ГОРЬКОГО (на прикладі спадщини Михайла Комарова)

Серед фондів бібліотеки виділяються унікальні рукописні та книжкові колекції відділу рідкісних видань та рукописів – іменні та тематичні. Фонд бібліотеки в усі часи поповнювався завдяки щедрим дарункам одеських меценатів. І до сьогодні дарування є поширеною формою комплектування відділу. Так, наприклад, фонди особового походження сформовані завдяки тому, що мешканці міста або ж їхні родичі дуже часто передавали бібліотеці на зберігання цілі приватні зібрання та архіви. На початок 2015 р. архів відділу містив 104 фонди (4230 од. зб.), понад 40 з них – фонди особового